

УДК 379.8:061.2 – 053.5/.6: [37.015.31:502/504]

**ПРОЄКТ «ПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ У ПРИРОДІ»:
УМОВИ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ
В УКРАЇНІ**

*Пащенко О. В. ст. наук. співробітник
Інститут проблем виховання НАПН України,
заступник голови Всеукраїнської екологічної ліги (м.Київ, Україна)*

**PROJECT «PSYCHOLOGICAL REHABILITATION IN NATURE»:
CONDITIONS OF MARTIAL STATE AND POST-WAR RECONSTRUCTION
IN UKRAINE**

*Pashchenko O. V. art. of science employee
Institute of Educational Problems of the National Academy of Sciences of
Ukraine, Deputy Head of the All-Ukrainian Environmental League (Kyiv, Ukraine)*

Гуманітарні науки, серед яких психологія, література, філософія давно відкрили факт терапевтичного впливу природного світу на душевний стан людини. Палеоботаніка та етноботаніка взагалі розглядають усю людську культуру крізь призму світу рослин. У прикладній психології цінність світу Природи як джерела психотерапії та самопомогі людини лише починає усвідомлюватись, а практики її використання поки що залишаються інтуїтивними.

Одним із перших, хто звернув увагу на важливість Природи для гармонійного та здорового розвитку особистості, був американський журналіст Р. Лейв, який запропонував виразний термін «синдром дефіциту Природи» [2]. Практики-консультанти використовують світ Природи у психотерапевтичній роботі, розрізняючи кілька форм впливу; провідним поняттям всіх технік і практик є екотерапія. Актуальність використання засобів Природи в якості терапевтичного чинника підтверджується рядом психологічних теорій та гіпотез, серед яких: еволюційна гіпотеза біофілії Е. Вілсона, теорія відновлення уваги Р. Каплан, теорія когнітивного відновлення Р. Ульріх, теорія порога значення/порога/дії П. Шепарда та ін.

Сьогодні в Україні гостро стоїть питання налагодження ефективної психотерапевтичної роботи з метою психологічної реабілітації людей, чия емоційна стабільність похитнула війна. Ця реабілітаційна робота повинна бути спрямована на гармонізацію відносин людини з навколишнім світом, прийняття нею нового середовища та нової себе [3]. Реабілітація в природі має великий потенціал для відновлення після травматизації, забезпечує активацію поведінки дитини, зниження тривоги, допомагає адаптуватися в нових умовах та повернутись до позитивного сприйняття життєвих обставин. Саме тому Всеукраїнська екологічна ліга у 2022 році розпочала впровадження проєкту «Психологічна реабілітація у Природі».

Мета Проєкту полягає у збереженні або відновленні фізичного та психічного здоров'я дітей, які постраждали від російської збройної агресії; досягненні соціально-психологічного благополуччя; зниженні частоти та тяжкості наслідків посттравматичного синдрому.

Основними завданнями проєкту є:

1. Надання дієвої психологічної підтримки та реабілітації дітям, які постраж-

дали від російської збройної агресії через використання потенціалу природних екосистем та рекреаційних можливостей природно-заповідних територій.

2. Створення можливостей для дітей з вивчення та дослідження природної, історичної та культурної спадщини України.

3. Формування української національної самосвідомості, патріотизму, любові до рідного краю.

4. Підвищення мобільності, соціальної і культурної інтеграції дітей та молоді у суспільне життя України.

Партнерами Проєкту є Інститут проблем виховання НАПН України, Донецький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти та Інформаційно-просвітницький центр «Екологічна варта».

В умовах воєнного стану заплановано впровадження Проєкту на території тих областей України, де не було військових дій, в місцях локального перебування дітей-ВПО та їх родин, а після завершення війни – на всій території України. Цільові групи проєкту – діти, які постраждали від російської збройної агресії (8–10 років; 11–13 років).

На сьогодні одним з найбільш привабливих місць для реалізації проєкту є Карпатський регіон: Львівська, Закарпатська, Івано-Франківська та Чернівецька області. Це унікальна природна система, що становить 6,1 % від площі України і займає близько 37 тис. км². Рекреаційний потенціал Українських Карпат є унікальним. Біогеоценоз регіону представлений могутніми лісами, унікальною флорою та фауною, надзвичайними горами, лікувальними ресурсами (в регіоні нараховується більш як 800 джерел мінеральних вод), величезною кількістю історико-культурних пам'яток, відносно збереженою екологічною цілісністю регіону, адже природа Карпат в порівнянні з іншими регіонами України зазнала менших антропогенних втручань і в багатьох місцевостях природа зберегла свій первозданий вигляд. Тож Проєкт може бути успішно реалізований на територіях об'єктів природно-заповідного фонду Карпатського регіону України: Карпатський біосферний заповідник, НПП «Синевир», Галицький НПП, Карпатський національний природний парк, НПП «Гуцульщина», природний заповідник «Горгани», Яворівський національний природний парк та багато інших.

В рамках реалізації програми Проєкту з дітьми працюють кваліфіковані психологи, які застосовують провідні методи психологічного відновлення та реабілітації, адаптовані до вікових категорій дітей:

- психологічні тренінги: «Життя без страху», «Світ моїх емоцій», «Радість у спілкуванні», «Почуття любові до себе, до родини, до країни»;
- казкотерапія (вдосконалення взаємодії із зовнішнім світом);
- лялькотерапія (взаємодії дитини і дорослого через іграшки);
- довкілєві практики: дослідницькі екологічні проєкти, екскурсії у природу, тренінги з формування активної патріотичної позиції у захисті рідного краю, практичні заняття з виховання лідерських якостей, засвоєння екологічно дружніх навичок життя у природі;
- творчі практики: робота творчих гуртків, відвідування історико-культурних заповідників, художніх музеїв, творчі конкурси;
- танцювальна терапія (емоційна, фізична та соціальна реабілітація);
- акватерапія (плавання, купання в басейні, водні процедури);
- програми фізичного гартування та оздоровлення.

Також в межах проєкту заплановано організацію та проведення тренінгів

щодо можливостей та методики психологічної реабілітації у природі для педагогів, які працюють з дітьми-ВПО та постраждалими від військових дій, або самі є з числа ВПО. Актуальність такої роботи підтверджується результатами анкетування, проведеного серед працівників освіти у липні 2022 року. В анкетуванні взяли участь 53 людини. Більшість респондентів позитивно оцінюють проєкт та вбачають успішні перспективи його реалізації: 90,5 % опитаних визначають даний проєкт як дуже важливу ініціативу, 77,3 % респондентів впевнені у ефективності психореабілітаційної роботи у природі, 58,4 % опитаних виявили бажання стати учасниками групи, що проходить реабілітацію, а 69,8 % готові долучитися до реалізації проєкту в межах своєї компетентності.

Результати теоретичного аналізу провідних наукових джерел з проблеми дослідження психотерапевтичного впливу природи на психо-емоційний стан людини, що перебуває в кризових умовах, узагальнені дані анкетування та прогнози Міністерства охорони здоров'я України (за попередніми прогнозами МОЗ станом на початок червня 2022 року психологічної допомоги вже потребували 60 % населення України) підтверджують актуальність Проєкту та щодо роботи з дітьми, що потребують психологічної реабілітації від негативного впливу війни [1].

Практична значимість дослідження полягає у розкритті специфічного характеру взаємодії дітей, які постраждали від війни, з природою з метою їх психологічної реабілітації та психо-емоційного відновлення. Подальші дослідження будуть спрямовані на детальну розробку системи методів та прийомів, спрямованої на забезпечення повної та максимально швидкої соціально-психологічної реабілітації громадян України, в першу чергу дітей, в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення.

Список використаних джерел

1. Міністерство у справах ветеранів України: Юлія Лапутіна взяла участь у засіданні робочої групи щодо Національної програми психічного здоров'я та психосоціальної підтримки за участі першої леді України. URL: <http://surl.li/iesdw> (дата звернення: 14.06.2023).

2. Louv, R. (2008). *Last child in the woods: Saving our children from nature-deficit disorder*. New York: Algonquin books, 416 p.

3. Summers, J. K., Vivian, D. N. (2019). *Ecotherapy — A forgotten ecosystem service: Frontiers in Psychology, 2018. Vol. 9. Available at: https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2018.01389/full. doi:10.3389/fpsyg.2018.01389.*

4. Всеукраїнська екологічна ліга. Про створення проєкту «Психологічна реабілітація у Природі» URL: <https://www.ecoleague.net/pres-tsentr-vel/novyny/2022-rik/lypen/item/2291-pro-stvorennia-proiektu-psykholohichna-reabilitatsiia-u-pryrodі> (дата звернення: 14.06.2023).

5. Проєкт Плану відновлення України. Матеріали робочої групи «Освіта і наука», стор. 12, 303. URL: https://uploads-ssl.webflow.com/625d81ec8313622a52e2f031/62dea3670848586d8b6e9f04_%D0%9E%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0%20%D1%96%20%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%B0.pdf (дата звернення: 14.06.2023).

6. Проєкти нацпрограми. Розвиток системи освіти. URL: <https://recovery.gov.ua/project/program/improve-education-system?page=2> (дата звернення: 14.06.2023).

UDC 004.67

**MONITORING FIRES ON THE TERRITORY OF UKRAINE USING
REMOTE SENSING TECHNOLOGY**

Viktor Putrenko, Professor,
Sergey Gapon, Head of GIS laboratory
Igor Sikorsky KPI (Ukraine)

There are two periods of active burning of agricultural waste in field conditions every year in Ukraine. The first is spring, the second autumn. During these periods, millions of Ukrainians are actively burning fallen leaves, tree branches, etc. in their yards. Despite the fact that from the point of view of the law, such actions can be called illegal. There are quite a lot of reasons for this mass behavior of people. These are the permanent traditions of burning, the desire to cheapen preparatory agricultural work, ignorance of the consequences of such actions, etc.

There are regulatory mechanisms for resolving this problem. However, due to its massiveness and rootedness in traditions, it is extremely difficult to solve it. Satellite data and remote fire monitoring methods can help. Each community is interested in preserving its own resources, the health of its residents, and harmonious development. Therefore, the creation of a mechanism for monitoring fires by remote means can become an additional mechanism for regulating the burning situation.

Modern geospatial technologies make it possible to obtain data about fires in close to real time. Moreover, a large amount of such data is free. Combined with geospatial information about community boundaries, land cover types, and crops, a web-based real-time fire monitoring tool can be created.

Data from the NASA monitoring mission [1] are used to create the tool. The web application includes both retrospective data on fires and new fires in the last 48 hours (Fig. 1).

Fig. 1. The interface of the web application for monitoring fires in communities

Data from MODIS and VIIRS satellites are used to identify fires [2]. Data from the World Bank [3] are used as a layer of land cover types. Data from OneSoil [4] are used